

LATVIJAS SIEVIEŠU-VOLONTIERU BIEDRĪBA „VITA”

Reģ. Nr.: 40008006092; Rīgā, Hipokrāta ielā 4, LV-1079; tālr.: 29462810;

E-pasts: info@biedribavita.lv; Mājas lapa: www.biedribavita.lv

Konta nr.: LV89HABA0551027362115 Banka: Swedbank, AS

Rīgā

2026.gada 12.janvārī A-1

Adresāts sk. failā A-3 2026-01-12

Par krūts vēža skrīninga programmas pilnveidi, to uzsākot no 40 gadu vecuma un Onkoalianses pacientu biedrību plašāku sadarbību ar Latvijas ģimenes ārstiem

Latvijas Sieviešu volontieru biedrība “VITA” kopā ar Onkoalianses vīriešu onkoloģijas organizācijām aicina Veselības ministriju, tostarp Nacionālo Veselības dienestu (turpmāk - NVD), Slimību profilakses un kontroles centru (turpmāk – SPKC), Latvijas Ārstu biedrību, Latvijas Ģimenes ārstu un Latvijas Lauku ģimenes ārstu asociācijas, kā arī lielo pilsētu pašvaldības un novadu preses izdevumus atbalstīt un iesaistīties 2026.gada kopējā krūts, olnīcu, zarnu un prostatas vēža skrīningu uzlabošanas projektā **“Apsteidz vēzi ar veselībratību KOPĀ ar ģimenes ārstiem!”**. Krūts vēža pacientu biedrība “ VITA” projekta ietvaros aicina uzsākt arī publisko diskusiju **“Pārbaudi krūtis no 40 gadiem, lai dzīvotu!”**, piedāvājot digitālo katri **“ MammoGo”** ar mammogrāfu koordinātēm arī Latvijas novados.

Projekts paredz 5 (piecas) izglītojošas video diskusijas – konferences Rīgā, Pierīgā un 4 (četros) Latvijas novados:

- 1) Latgalē (Daugavpilī),
- 2) Vidzemē (Valmierā),
- 3) Rīgā, Pierīgā (TC “Spice”),
- 4) Zemgalē (Jelgavā) un
- 5) Kurzemē (Liepājā).

Minētajos publiskajos veselībratības pasākumos pacienti tiks aicināti piedalīties klātienē, savukārt ģimenes ārstiem līdztekus dalībai klātienē tiks nodrošināta iespēja pieslēgties arī attālināti ZOOM konferencē. Katrā no pieciem reģionālajiem norises centriem plānots analizēt sieviešu un vīriešu onkoloģisko skrīningu situāciju attiecīgajā novadā, īpašu uzmanību pievēršot krūts, olnīcu, zarnu vēža un prostatas agrīnas diagnostikas nozīmei.

Vienu mēnesi pirms katra reģionālā pasākuma paredzēts uzsākt strukturētu diskusiju starp pacientiem un ārstiem, publicējot iepriekš sagatavotus rakstus attiecīgā novada preses izdevumos un īstenojot tos ciešā sadarbībā ar vietējām pašvaldībām.

PROJEKTA PAMATOJUMS

Projekta **“Apsteidz vēzi ar veselībratību KOPĀ ar ģimenes ārstiem!”** akūtā nepieciešamība ir skaidri un nepārprotami pamatota gan **veselības ministra Hosama Abu Meri 2025. gada 18. augusta vēstulē** Ministru prezidentei un Onkoaliansei (Nr. 01-17.1/3835), gan arī **Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plānā 2025.–2027. gadam**. Minētajos dokumentos ir akcentēta gan esošās situācijas problemātika, gan valsts politikas prioritātes onkoloģijas jomā.

1. Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plāns 2025.–2027. gadam

Plānā norādīts:

“NVD informē, ka vēža skrīninga aptveres rādītāji pēdējos gados, pēc Covid-19 pandēmijas, ir pieauguši dzemdes kakla vēža un krūts vēža programmā, kā arī atsaucības rādītājs ir palielinājies zarnu vēža skrīninga programmā, salīdzinot sasniegto aptveri 2020. gadā un 2024. gadā, savukārt atsaucības rādītājs prostatas vēža skrīninga programmā 2024. gadā ir nedaudz samazinājies (skat. 3. tabulu).”

[DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU](#)

3. tabula. Valsts organizētā vēža skrīninga aptveres un atsaucības rādītāji no 2019.-2024. gadam¹

Skrīninga programma	Aptveres rādītājs					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dzemes kakla vēža skrīnings	39.70%	33.80%	35.10%	46.70%	55.20%	57.00%
Krūts vēža skrīnings	39.10%	29.90%	30.80%	30.20%	36.10%	38.10%
Zarnu vēža skrīnings	15.00%	14.60%	18.80%	19.10%	25.80%	26.50%
Prostatas vēža skrīnings*				76%	80%	74%

*Aprēķinā iekļauti visi PSA veiktie izmeklējumi, izņemot ar diagnozēm C61 un Z03.161

Vienlaikus Plānā uzsvērts, ka **vēža skrīninga aptveres rādītāji joprojām nesasniedz Eiropas Komisijas vēža skrīninga vadlīnijās noteikto līmeni**, kas nepieciešams, lai skrīninga programmas varētu uzskatīt par pietiekami efektīvām sabiedrības veselības aizsardzības instrumentiem.

2. Veselības ministrijas 2025. gada 18. augusta vēstule Nr. 01-17.1/3835²

Veselības ministrija savā vēstulē norāda:

“Ar šo vēstuli Veselības ministrija, pamatojoties uz Ministru prezidentes šā gada 8. jūlija rezolūciju Nr. 7.8.5./2025-DOC-1345-1950, sniedz vienotu ar Finanšu ministriju atbildi uz Onkoalianses vēstulē minētajiem jautājumiem [..],”

un vienlaikus uzsver:

“Veselības ministrija pilnībā piekrīt, ka onkoloģiskās aprūpes nozare ir viena no valstiski būtiskākajām jomām, ņemot vērā vēža izplatību, ietekmi uz mirstību un darbspēju zaudējumu, kā arī ārstēšanas efektivitāti agrīnas diagnostikas gadījumā.”

Turpinot, Veselības ministrija skaidro, ka mērķtiecīgai un ilgtspējīgai attīstībai ir izstrādāts **Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plāns 2025.–2027. gadam**,³ kurā ietverti konkrēti pasākumi vēža profilakses, agrīnas atklāšanas, ārstēšanas un aprūpes uzlabošanai. Plānā paredzēti šādi galvenie uzlabojumi:

- esošo vēža skrīninga programmu pilnveide, tostarp skrīninga aptveres palielināšana;
- inovatīvu diagnostikas un ārstēšanas metožu ieviešana;
- personalizētās medicīnas attīstība;
- onkoloģisko pacientu atbalsta pasākumu stiprināšana, tai skaitā psihosociālās rehabilitācijas pieejamība;
- starpnozaru sadarbības pilnveidošana.

Vienlaikus Veselības ministrija norāda arī uz būtiskiem **finansējuma ierobežojumiem**, uzsverot, ka atbilstoši Ministru kabineta noteiktajam budžeta plānošanas grafikam 2026. gada budžeta izstrādē **ministrijas priekšlikumus jauniem prioritāriem pasākumiem nesniedz**. Tomēr, neskatoties uz šiem ierobežojumiem, ministrija apliecina gatavību **meklēt alternatīvus risinājumus**, tostarp Eiropas Savienības fondu un citu ārējo finanšu instrumentu piesaisti.

“Neskatoties uz šiem ierobežojumiem, Veselības ministrija turpinās meklēt risinājumus, lai Plānā paredzētie prioritārie pasākumi tiktu īstenoti pēc iespējas pilnā apmērā.”

Ņemot vērā iepriekš minēto, **Latvijai 2026. gadā īpaši aktuāla kļūst krūts un citu onkoloģisko slimību agrīna diagnostika**, jo īpaši situācijā, kad:

¹ <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/programmas-rezultati>

² 18.08.2025 vēstuli parakstīja Veselības ministrs Hosams Abu Meri

³ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/a817a9ec-687d-46f2-46f2-bdc2-5d118536b166

- valsts budžetā 2026. gadam nav paredzēts papildu finansējums ne onkoloģijas attīstībai, ne jauniem kompensējamiem medikamentiem;
- agrīna diagnostika ir viens no efektīvākajiem un izmaksu ziņā ilgtspējīgiem onkoloģiskās aprūpes instrumentiem.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš **sievietēm no paaugstināta riska ģimenēm**, kurās krūts vēzis bija agrāk konstatēts radniecēm. Pamatojoties uz starptautiskiem medicīniskiem pētījumiem⁴ un Eiropas Komisijas vadlīnijām, arī Latvijā vismaz šīs riska grupas sievietēm būtu pamatoti uzsākt **krūts mamogrāfiju no 40 gadu vecuma**. Ja valstī nebūs līdzekļu tās apmaksai, tad neatliekami Latvijā ir jāuzsāk visplašākā diskusija par krūts vēža agrīno diagnostiku, lai motivēt sievietes pēc 40 gadiem veikt mamogrāfiju par savu naudu.

ASV pieredze: kopš 2024. gada rekomendē regulāru mamogrāfiju sievietēm no 40 gadu vecuma USPSTF (United States Preventive Services Task Force).

Atsauce: <https://www.bcrf.org/blog/uspstf-breast-cancer-screening-guidelines-2023>

Eiropā šobrīd valsts skrīninga programmas sākas arī no 50 gadu vecuma. Jaunākām pacientēm izmeklējumi ir paaugstināta riska gadījumā, ar ārsta nosūtījumu. No 40 gadu vecuma skrīnings tiek ieteikts Zviedrijā un Slovākijā.

Atsauce: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-new/w/ddn20231103-2>

Vienlaikus ir būtiski uzsvērt, ka **sievietēm sadarbībā ar ginekologu un ģimenes ārstu ir tiesības individuāli pieņemt lēmumu par mamogrāfijas uzsākšanu no 40 gadiem**. Minētā pieeja ilgtermiņā ir izdevīga gan sabiedrības veselībai, gan valsts budžetam – kā pārmantota, tā arī iegūta krūts vēža gadījumā.

PROJEKTA APRAKSTS

Reģionālo un Rīgas konferenču plāns:

I DAĻA

Tiek demonstrēti videoieraksti (medicīnas ekspertu lekcijas) ar jaunāko zinātnisko informāciju par vēža ārstēšanu un skrīningu Latvijā, kas būs noderīga profesionāliem – mediķiem, Viņi varēs piedalīties kā klātienē, tā arī ar ZOOM starpniecību, piemēram, par krūts, dzemdes kakla vēzi , CPV vakcinācijas jautājumiem u.c.. Turklāt par iegūtām zināšanām ģimenes ārstiem un māsām būtu jāpiešķir profesionālās kvalifikācijas punkti.

II DAĻA

Iesaistot visplašāko konkrētā novada presi, pašvaldības un iedzīvotājus – notiek diskusija gan par mamogrāfiju sievietēm no 40 gadu vecuma, gan par vīriešu dalību prostatas skrīningā un par onkoloģijas profilaksi viņu konkrētajā novadā.

Tabula 1. Projekta “Apsteidz vēzi ar veselībratību KOPĀ ar ģimenes ārstiem!” grafiks novados.

Nr.	Norises novads, pilsēta	Publikācijas datums novada presē	Norises datums
1.	Latgales novadā - Daugavpilī	20.01. 2026.g.	20.02.26.
2.	Rīgas, Pierīgas ārstiem (divās daļās 6.un7.03): 1.ārstiem (ZOOM) –no SPKC, 2.publiskis - TC SPICE	05.02. 2026.g.	06.03.26. 07.03.26.
3.	Vidzemē - Valmierā	20.02. 2026.g.	27.03.26.
4.	Zemgalē - Jelgavā	24.03. 2026.g.	24.04.26.
5.	Kurzemē - Liepājā	21.04. 2026.g.	22.05.26.

Pirmās konferenču daļas video-lekcijas un raksti presei tiks sagatavoti tikai kopā ar Latvijas Onkoloģu asociāciju un Latvijas Onkoloģu ķīmijterapietu asociāciju. Lūdzam Latvijas Ārstu biedrību tās novērtēt un atbalstīt to publikāciju kā novadu preses izdevumos, tā arī ZOOM konferencēs un vēlāk – sociālajos tīklos. Kā arī lai to klausītāji - ģimenes ārsti, māsas pamatoti varētu saņemt atbilstošos punktus.

Kā piemērus, piedāvājam iepazīties ar biedrības “VITA” jau agrāk sagatavotām video-lekcijām YouTube platformā:

- “Ko jāzina par krūts vēža operācijām un to rekonstrukcijām pēc krūts vēža?” ,
- “Bez mītiem- par ķīmijterapiju”,
- “Staru terapija”,
- vai “Ielūgums uz mamogrāfiju – pa telefonu”

“BiedrībaVITA” YouTube kontā: <https://www.youtube.com/@biedribavita>

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

